

V. I. Lenjin

»O OMLADINI«, HRESTOMATIJA

Izbor i redakcija tekstova: Putnik Dajić
Mladost — Beograd, 1973., str. 153 + 7

Zajedno s dvije knjige hrestomatije Marxa i Engelsa, izašla je i hrestomatija u kojoj su izabrani tekstovi Lenjina o omladini. Ovo izdanje Lenjinovih odlomaka o omladini, doprinos je svim dosadašnjim njegovim djelima koja su kod nas predstavljala vrelo iz kojega je omladine crpla svoje žive stvaralačke misli i ideale. Samo njegov popularni rad o zadacima i ulozi omladinskih saveza kod nas je objavljen 50 puta, a u toku NOB-e 20 puta.

Iz preko pedeset Lenjinovih radova izvršen je izbor tekstova za ovu knjigu, a svrstani su u tri dijela: »Omladina u kapitalizmu«, »Omladina u revolucionarnoj borbi« i »Omladina u socijalizmu«. U okviru ovih poglavlja tekstovi su raspoređeni kronološki, popraćene bilješkama i napomenama.

U prvom poglavlju sakupljeni su tekstovi koji govore o karakteru škole i pitanju obrazovanja omladine i uloge obrazovanog radnika u klasnoj borbi. Kapitalizmu je stalo do toga da je što veća masa neobrazovanih radnika, posebno omladine djece, iz čega se ne može lako rađati svjestan organiziran revolucionaran pokret, već samo izrabljivanje dječjega rada i prostituiranje. Među najinteresantnije članke spadaju: »Zašto se policija plaši obrazovanog radnika«, »Klasni karakter škole«, »Izrabljivanje dječjega rada«, »Krupna industrija i položaj mladih«.

Drugi odjeljak predstavlja tekstove koji govore o oblicima, načinima borbe i zadacima omladine. Ima tu tekstova koji nagovještavaju poglede Lenjina o problemima čisto intimne sfere, a rasprinkavaju buržoaski moral »lažnog poljupca«, do onih koji govore o studentskom nemiru, zadacima revolucionarne omladine, posebno studentske u odnosu na političku situaciju. Evo nekih naslova: »Zahtev za 'slobodnom ljubavi'«, »Delatnost revolucionarnih kružoka«, »Bićemo partija mladih napredne klase«, »Školska omladina i marksizam«, »Omladinska internacionala« itd.

U trećem odjeljku Lenjin raspravlja o ulozi omladine u socijalizmu. Osnovni zahtjev koji on tu postavlja jest da se omladina obrazuje. No obrazovni pro-

cesi ne mogu, kao i škola biti izvan politike i društva. Škola i obrazovanje imaju smisla samo ukoliko se u njima odgajaju mlade generacije na osnovama i ciljevima koje zastupa socijalističko društvo, i proleterska borba. Time je on zapravo zastupao potpunu politizaciju škole. Pored ovog, odgojnog i obrazovnog aspekta, Lenjinovi članci su posvećeni i djelovanju omladinskih organizacija u socijalističkom društvu. Tako su pored ostalih sadržani i ovi tekstovi: »Zadaci omladinskih saveza«, »Partijski program o politeničkom obrazovanju«, »Direktiva CK komunista koji rade u prosveti«, i sl.

Ovaj izbor tekstova koristit će svakom naprednom intelektualcu da bi bolje upoznao Lenjinove stavove o omladini i njenoj borbi za socijalizam.

Ivan Cifrić

Emil Durkheim

O PODELI DRUSTVENOG RADA

Prosveta, Beograd, 1972.

Klasično djelo sociološke literature »O podjeli društvenog rada« konačno je prevedeno zahvaljujući Uređivačkom odboru filozofijske biblioteke »Karijatide«. Time je olakšano upoznavanje s jednom od temeljnih orijentacija u društvenim znanostima. Funkcionalna analiza je potka ove Durkheimove knjige. Dapače, ako treba tražiti funkcionalistički pristup društvu davno prije Talcotta Parsonsa i njegove grupe, Roberta K. Mertona i čitave plejade teoretičara i istraživača, po kojem pristupu su segmenti i aktivnosti u društvu funkcionalno podređeni cjelini, gdje disfunkcionalnost znači dezintegraciju, regres i »samoubojstvo«, naći ćemo ga u ovoj knjizi.

U Durkheimovoj knjizi »O podjeli društvenog rada« naći ćemo detaljno razmatranje uloge i funkcije same podjele rada unutar društva kao i razmatranje podjele rada i aktivnosti, funkcija i struktura u društvu.

Društvo ne možemo razumjeti bez razumijevanja zakona o podjeli rada i značenju tog zakona za opstanak i razvoj društvenog sistema. Durkheim smatra da, bez podjele rada nema povećanja

proizvodnih snaga, nema obrazovanja, umješnosti niti specijalizacije pojedinaca i grupa, nema materijalnog ni duhovnog razvitka, a što je, prema njegovu mišljenju, najvažnije — bez društvene podjele rada ne može se ostvariti društvena kohezija i solidarnost društvenih odnosa na višem stupnju razvoja društva.

Podjela društvenog rada omogućuje postojanje »organske solidarnosti« ili društva u kojem se grupe s različitim funkcijama dopunjuju i integriraju u cjelinu. Promatrano sa stajališta cjeline pojedinci i grupe se odriču dobrovoljno ili kroz različite oblike prisile dijela svoje autonomije da bi se uklopile u djelatnosti koje su nužne za održanje (funkcioniranje) globalnog sistema. Funkcionalna diferencijacija je u svezi sa strukturalnom diferencijacijom, gdje su pravne, političke, državne, ekonomske i druge djelatnosti izdanak određenih strukturalnih cjelina koje su zatim segmenti većih cjelina. Mehanički tip solidarnosti nastaje integracijom po strukturi istih segmenata koji zadržavaju svoju autonomiju, gdje smanjivanje autonomije označava početak individualizacije djelatnosti i razbijanje segmenata.

Strukturalna diferencijacija znači izdvajanje društvenih grupa sa specifičnom djelatnošću. Detaljnu razradu strukturalnog diferenciranja društva istraživali su Durkheimovi učenici više nego on sam. Njegova je zasluga, međutim, što je ukazao na značenje profesionalnih grupa u suvremenom društvu. On smatra da individualna i grupna proizvoljnost i neprilagođenost funkcionalnim potrebama društvenog sistema ne može biti uklonjena nikakvom akcijom koje su do sada poduzimane. Moralnu i društvenu krizu sistemi neće ublažiti političkim, ekonomskim niti bilo kojim drugim akcijama. Tu mogu pomoći samo profesionalne grupe ako obrasce vlastitog ponašanja nametnu društvenoj zajednici. Profesionalna pravila ponašanja su, bez sumnje, iznad paternalističkih i birokratskih normi, koje daju osnovni ton modernom društvu. Evo što u tom smislu kaže Durkheim: »... profesionalna reglamentacija ne samo da, po svojoj prirodi, ometa polet individualnih raznolikosti manje od svake druge organizacije, nego ga, povrh toga, ometa sve manje i manje.« (Emil Durkheim,

»O podjeli društvenog rada«, Prosveta, Beograd, 1972, str. 302)

Čini nam se da Durkheimova napomena o profesionalnom duhu koji će prevladati u modernom društvu ima svoju težinu osobito kad pomislimo na postojanje više od sedamdeset tisuća različitih zanimanja u svijetu čije ponašanje uvelike ovisi o neprofesionalnim elementima koji su dominantni u postojećim društvima.

Usporedimo ukratko Durkheimov pristup s marksističkim. Ova dva sociološka sistema mišljenja o podjeli rada imaju dosta dodirnih točaka. Uzroke podjele rada oba slično tretiraju, premda je Marx dao neke elemente koji sociološki objašnjenje čine kompletnijim, osobito dovodeći u svezu podjelu rada i proizvodne snage. No, Marx je pokušao antropološki utemeljiti kategoriju podjele rada. Ona izvire iz biti društvenog rada kao takvog pa je, prema tome, logičan ovaj Marxov zaključak: »... podjela rada i vlasništvo su identični izrazi...« (Karl Marx i Friedrich Engels, »Rani radovi«, Naprijed, Zagreb, 1961, str. 354). Iz ovoga slijedi da je trajanje građanskog ili klasnog društva neminovno sve dotle dok se ne ukine podjela rada, jer postojanje podjele rada znači otvoreno ili skriveno postojanje privatnog ili grupnog vlasništva kao imanentne strukture, koju manifestna struktura može unedogled prikrivati. Stoga je podjela rada najbolji indikator klasnosti društva.

Da zaključimo! Durkheimova knjiga »O podjeli društvenog rada« pomoći će u teorijskom razrješavanju dilema oko podjele rada, a time će nam pružiti bolji uvid u skrivene društvene strukture i, razumljivo, u mogućnost njihove promjene.

Zvonko Lerotić

Alica Wertheimer-Baletić

DEMOGRAFIJA

(Stanovništvo i ekonomski razvitak)

Ekonomska biblioteka, VIII kolo, broj 6, Zagreb 1973, str. 1—423

Sve veća potreba poznavanja demografskih kretanja i metode njihove analize u svim društvenim istraživanjima,